

Příloha č. 10

Níže uvedený materiál – „Metodika tvorby lokálních strategií v oblasti vzdělávání“ vznikl v roce 2013 v rámci projektu ŠIKK (Školská inkluzivní koncepce kraje). Tento projekt je financován Nadací Open Society Fund a podpořen také MŠMT. Metodika nabízí odpilotovaný postup jako jednu z možností, jak posílit strategické řízení vzdělávání na nižších úrovních. Předkládaná výzva č. 46 v oblasti podpory 1.1 prioritní osy 1 OP VK cílí na menší územní celky (projekty zasahují správní území obce s rozšířenou působností) a také obsah projektu je zaměřen pouze na podporu základních škol (mimo jiné i proto, že školy mateřské nejsou v této oblasti podpory zahrnuty a není tedy možné je v rámci výzvy podpořit). Principy obsažené v metodice je však možné využít i pro přípravu újeji zaměřených strategií.

Lokální strategie rozvoje vzdělávání bude předložena jako výstup projektu v následující osnově:

1. Vize
2. legislativní rámec
3. SWOT analýza místních podmínek v oblasti základního vzdělávání
4. Plán na řešení problémů, které analýza ukázala. Plán obsahuje cíl, opatření, vedoucí k naplnění cílů, časový horizont, odpovědnost za plnění daného opatření a indikátor, podle kterého poznáme, že bylo konkrétního cíle dosaženo.

Bližší informace k projektu ŠIKK na <http://www.osf.cz/vzdelavani-a-mladi-lide/skolska-inkluzivni-koncepce-kraje-sikk-2>

Metodika tvorby lokálních strategií v oblasti vzdělávání

Tematické zaměření (v rámci projektu ŠIKK): vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, rovné příležitosti ve vzdělávání

Úvod

Česká republika trpí vysokou nerovností v přístupu ke vzdělání. V českém vzdělávacím systému jsou děti v útlém věku rozřazovány do různých typů škol a tříd, které do značné míry předurčují jejich další vzdělávací i profesijní dráhy. Tento systém znevýhodňuje především žáky z jiných etnických skupin, sociálně slabých rodin či děti zdravotně postižené (tedy děti se speciálními vzdělávacími

potřebami), které příliš často končí ve školách s omezeným rozsahem učiva a později nemohou najít uplatnění na trhu práce. Ze všech zkoumaných zemí má podle OECD Česká republika druhý nejvyšší dopad sociálně-ekonomického zázemí školy (a domácností) na školní výsledky žáků.¹

Problém nerovnosti je třeba řešit na všech úrovních – nejen změnou legislativy či naopak přímou pomocí jednotlivým školám, ale i na úrovni krajské. Krajské úřady zpracovávají dlouhodobé záměry rozvoje vzdělávání a samy si v nich stanovují priority, je zde tedy potenciál pro změnu jejich strategického uvažování a plánování v oblasti vzdělávání. Mohou také lépe a rychleji formulovat opatření k řešení specifických problémů, které se v oblasti vzdělávání v daném kraji vyskytují, jako je například vysoký počet sociálně vyloučených lokalit, nedostatek podpůrných služeb apod.

Nadace Open Society Fund Praha proto v roce 2011 zahájila projekt ŠIKK (Školské inkluzivní koncepce kraje), v rámci kterého spolupracuje s vybranými krajskými úřady v České republice. V úzké spolupráci s krajskými úředníky, přizvanými experty a pracovníky vzdělávacích institucí pomáhá v kraji vytvořit lokální inkluzivní strategii a posléze zavést do praxe jednotlivá opatření, jež pomohou integrovat děti se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol. Kraje

Níže uvedený postup tvorby lokální strategie vychází především z úspěšného pilotního projektu v Karlovarském kraji. Lokální strategie je však možné vytvářet nejen na úrovni krajských úřadů, ale i na úrovni měst a obcí s přizváním účasti příslušného krajského úřadu.

Postup vytváření lokálních strategií

Tvorba lokální strategie je rozdělena do několika fází, které na sebe navazují.

Fáze 1 – Kulaté stoly

Prvním krokem je dostat zástupce všech zájmových skupin, kterých se dané téma dotýká, ke společné diskusi. Nadace Open Society Fund Praha proto v kraji nejdříve pořádá tematicky zaměřený „kulatý stůl“ či jinou formu otevřeného diskusního setkání. Vhodným zahajovacím tématem je například zvyšování připravenosti škol hlavního vzdělávacího proudu na vzdělávání žáků se speciálními potřebami. Z praxe vyplývá, že je vhodnější nevolit příliš kontroverzní téma či téma, které v odborné i laické veřejnosti vzbuzuje vyhraněné reakce.

Kulatých stolů se účastní zástupci krajské správy či místní samosprávy, v jejichž gesci je oblast vzdělávání a sociálních věcí, popřípadě i zdravotnictví. K účasti jsou dále pozváni zástupci mateřských škol, poskytovatelů rané péče a sociálně aktivizačních služeb zaměřených na rodiny s dětmi, základních škol hlavního vzdělávacího proudu včetně škol s dobrou praxí v oblasti inkluzivního vzdělávání, zástupci speciálního školství, středních škol, školských poradenských zařízení a neziskových organizací, jež pomáhají žákům se speciálními potřebami. Určitě by měli být přítomni i zástupci rodičovské veřejnosti (zejména rodičů dětí se zdravotním postižením, sociálním a

¹ OECD: Rovnost a kvalita ve vzdělávání: Podpora znevýhodněných žáků a škol:

<http://www.csicr.cz/getattachment/017472f4-231a-4519-9123-da6720755a0b/Vytah-zpravy-final.pdf;.jpg;.aspx>, strana 10 – 13

zdravotním znevýhodněním) a poskytovatelů zájmového vzdělávání, případně také zástupci České školní inspekce a dalších subjektů působících v daném kraji v oblasti vzdělávání.

Cílem úvodního setkání je nejen vzájemné seznámení všech zúčastněných, ale především široká diskuze na dané téma. Součástí může být i workshop spočívající ve společném hledání vhodného řešení pro modelové případy dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v dané lokalitě. Takový workshop napomůže zmapovat povědomí účastníků o řešené problematice, ale také analyzovat síť podpůrných služeb v dané lokalitě.

V rámci kulatého stolu by všichni zúčastnění měli dostat prostor k vyjádření vlastního názoru na dané téma. V případě potřeby delší diskuze je možné kulatý stůl zopakovat a dát prostor účastníkům pro diskuzi nad tématy, které z prvotní diskuze vyplynou.

V závěru kulatého stolu seznámí Nadace Open Society Fund Praha účastníky se záměrem vytvořit v kraji strategii, jež by vedla ke zvýšení kapacity běžných základních škol pro vzdělávání žáků se speciálními potřebami a vyzve všechny zúčastněné ke spolupráci.

Fáze 2 - Vzdělávání

Pro zástupce jednotlivých subjektů, kteří přislíbili účast na tvorbě strategie, pořádá Nadace Open Society Fund Praha vzdělávací semináře. Prvním je seminář, který představí obecný koncept inkluzivního vzdělávání, jeho přínos pro žáky, učitele i společnost, ekonomické aspekty společného vzdělávání, výsledky mezinárodních komparativních studií vzdělávacích systémů v kontextu spravedlivosti a rovného přístupu ke vzdělávání aj. Úvodní seminář sjednotí porozumění jednotlivých pojmů a uvede důvody, proč je žádoucí podporovat společné vzdělávání všech žáků.

Další seminář pak představí konkrétní příklad dobré praxe v oblasti společného vzdělávání heterogenních skupin žáků. Ideální je vybrat úspěšnou inkluzivní školu z dané lokality, v případě absence škol s dobrou praxí však lze vybrat modelový příklad z lokality jiné. Nadace Open Society Fund Praha iniciovala vznik sítě základních škol, které cíleně vytvářejí inkluzivní podmínky ke vzdělávání všech žáků společně v jedné škole. Síť koordinuje Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání, která může poskytnout potřebné kontakty (<http://www.cosiv.cz/>).

Součástí vzdělávacích aktivit může být také návštěva lokality s dobrou praxí v tuzemsku či zahraničí. Nadace Open Society Fund Praha například pro desítku zástupců Karlovarského kraje uspořádala několikadenní studijní návštěvu britského multikulturního města Leicester, kde mají velmi dobré zkušenosti se začleňováním romských dětí do běžných škol.

V případě, že se ke spolupráci na tvorbě strategie nezaváže zástupce některého z klíčových subjektů (školy, nevládní organizace, zástupci rodičů, poradenských služeb), osloví Nadace Open Society Fund Praha další zástupce uvedených institucí tak, aby byla zajištěna pluralitní skupina. Důležité je neopominout participační princip a do celého procesu plánování strategie přizvat i zástupce cílových skupin, tedy rodičů žáků s různými typy znevýhodnění.

Fáze 3 – Tvorba strategie

V této fázi již Nadace Open Society Fund Praha pořádá setkání pracovní skupiny k vlastní tvorbě strategie. Na úvodním setkání nejdříve formuluje vize a principy strategie a následně se věnuje analýze dosavadní situace. Nadace Open Society Fund Praha ve spolupráci s krajským úřadem nechá provést výzkum situace vzdělávání žáků se speciálními potřebami v dané lokalitě, který zahrnuje sběr demografických dat, statistických dat z oblasti vzdělávání, názory a zkušenosti ředitelů, učitelů, psychologů, asistentů a dalších zainteresovaných subjektů. Analýza pak identifikuje silné a slabé stránky daného kraje pro zavedení principů inkluzivního vzdělávání, uvede lokální příklady dobré praxe a specifikuje nejzásadnější problémy.

Na základě analýzy pracovní skupina formuluje cíle a jednotlivá opatření strategie. Součástí je i časový harmonogram, kdy by měla být jednotlivá opatření zaváděna, kvalitativní a kvantitativní indikátory plnění a metody vyhodnocení. Výsledkem je tedy komplexní strategie, jak zvýšit kapacitu škol hlavního vzdělávacího proudu pro výuku dětí se speciálními potřebami a celkově zlepšit kvalitu vzdělávání v dané lokalitě.

Fáze 4 – Plnění strategie

V poslední fázi organizuje Nadace Open Society Fund Praha dílčí schůzky s kompetentními pracovníky, kde navrhuje, jak zajistit plnění jednotlivých opatření. Jedná se například o tom, jak zlepšit informovanost o možnostech vzdělávání žáků se speciálními potřebami na středních školách, či jak zajistit lepší součinnost s městskými komunitními plány sociálních služeb. Mezi opatřeními je i plánování dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků tak, aby zvýšilo schopnost škol reagovat na potřeby každého žáka. Na tyto schůzky zve Nadace Open Society Fund Praha odborníky z různých oblastí, kteří pomáhají navrhnout nejlepší řešení.

Konkrétní výsledek:Koncepce Karlovarského kraje Škola pro všechny

Více o Nadaci Open Society Fund Praha a projektu ŠIKK na www.osf.cz